

Стопански
факултет

Социално- икономически анализи

Книга 2/2016 (10)

Нора Стоянова

АНАЛИЗ НА БРУТНИТЕ ЕКСПОЗИЦИИ С НАРУШЕНО ОБСЛУЖВАНЕ ЗА ПЕРИОДА 2011 г. – 2015 г.

ANALYSIS OF GROSS EXPOSURES WITH IMPAIRED SERVICES DURING 2011 – 2015

Abstract: The current analysis is based on servicing impaired loans, which produce adverse effects on the country's economic development and banking system. An impaired loan is also known as "bad loan". By definition this is a loan in which the value of the collateral is less than the borrower's outstanding principal cash flow; the borrower's business is in decline, therefore it is insufficient for servicing principal or interest. These occur either in periods of economic depression or in areas hit by natural disasters.

Key words: banks, "bad loans", gross exposures with impaired services

Въведение

Предоставянето на кредити към физически и юридически лица и приемането на депозити от вложители са основни дейности на търговските банки. Кредитната дейност на банките им носи около 70% от приходите, но в същото време е и най-рисковата им дейност. В основата на настоящия анализ са кредитите с нарушено обслужване, които оказват неблагоприятно влияние върху икономическото развитие на страната и банковата ни система.

* * *

Кредитите с нарушено обслужване се наричат още „лоши“ кредити. Като такива можем да дефинираме заемите, при които стойността на обезпечението е по-малка от неиздължената главница, паричният поток на кредитополучателя е недостатъчен за обслужване на главницата или лихвата, отрасълът на кредитополучателя е в състояние на упадък, настъпила е икономическа депресия или природно бедствие. Независимо от мерките, които банката предприема и контрола, който упражнява върху отпуснатите кредити, просрочените кредити съществуват.

„Лошите“ кредити са рискови кредити и при тях са налице съществени нарушения в обслужването им. Наличието им е знак за лошо финансово състояние на длъжника. Тези задължения се приемат за несъбираеми, независимо че имат частична възстановителна стойност, която може да се реализира в бъдеще.

В такива моменти е важно реакцията на банката да бъде навременна и адекватна, да е свързана с откриване на проблема в начало му и да са предприети на незабавни мерки за отстраняването му.

Българската народна банка е официалната институция, която управлява, контролира и отчита движението на класифицираните експозиции в България, позовавайки се на правната рамка в лицето на Закона за кредитни институции и различните наредбите.

През декември 2011 г. (табл. 1) кредитите с нередовно обслужване имат относителен дял 20,2% от общия кредитен портфейл на банките, показват изчисления на база данни на БНБ.

Освен намалението на „лошите“ кредити като абсолютна стойност, има ръст на общия кредитен портфейл с 0,89% само през декември 2011 г., което също способства за намалението дела на лошите и преструктурирани кредити. На годишна база общият кредитен портфейл се увеличава с 3,37%.

Делът на лошите и реструктурирани фирмени кредити е 27,15%. При потребителските процентът е 14,4% , а при жилищните – 19,8%.

Таблица 1. Брутна стойност преди обезценка на кредитите с нарушено обслужване към декември 2011 г.

Наименование	ОБЩО	Кредити с нарушено обслужване (хил. лв.)		
		Просрочие от 30 до 90 дни	Просрочие от 90 до 180 дни	Просрочие повече от 180 дни
Абсолютна стойност				
Кредити и аванси	64 352 181	4 644 238	1 779 515	6 585 832
Предприятия (корпоративни клиенти)	36 103 561	3 715 865	1 405 438	4 682 375
Експозиции на дребно	18 513 219	917 160	363 197	1 884 674
Жилищни ипотечни кредити на физически лица	9 368 120	575 265	229 095	1 046 211
Потребителски кредити	9 145 099	341 895	134 102	838 463
Относителна стойност				
Предприятия (корпоративни клиенти)	56,1%	10,29%	3,89%	12,97%
Жилищни ипотечни кредити	14,6%	6,1%	2,4%	11,2%
Потребителски кредити	14,2%	3,7%	1,5%	9,2%

Източник: БНБ

13,73 млрд. лв. са проблемните кредити към декември 2012 г. или 21,2% от общата брутна стойност преди обезценката.

Увеличение се наблюдава при жилищните (от 19,8% до 22,2%) и лек спад при потребителските необслужвани кредити (с 0,2% до 14,2%) .

Фирмените кредити с нарушено обслужване се увеличават с 0,13% през декември 2012 г. до 10,31 млрд.лв. в съотношение с декември 2011г., но към периода се отчита спад на делът им спрямо общото количество отпуснати кредити на предприятията от банките – с 0,12%.

Таблица 2. Брутна стойност преди обезценка на кредитите с нарушено обслужване към декември 2012 г.

Наименование	ОБЩО	Кредити с нарушено обслужване (хил. лв.)		
		Просрочие от 30 до 90 дни	Просрочие от 90 до 180 дни	Просрочие повече от 180 дни
Абсолютна стойност				
Кредити и аванси	64 725 969	4 120 490	1 652 324	7 961 521
Предприятия (корпоративни клиенти)	38 166 278	3 118 709	1 304 074	5 891 752
Експозиции на дребно	18 415 201	978 103	347 344	2 047 969
Жилищни ипотечни кредити на физически лица	9 441 757	571 525	209 792	1 317 404
Потребителски кредити	8 973 444	406 578	137 552	730 565
Относителна стойност				
Предприятия (корпоративни клиенти)	59%	8,2%	3,4%	15,4%
Жилищни ипотечни кредити	14,6%	6,1%	2,2%	14%
Потребителски кредити	13,9%	4,5%	1,5%	8,1%

Източник: БНБ

Данните на БНБ към декември 2013г. показват, че от общия кредитен портфейл на банките (без овърдрафтите) преди обезценките класифицираните са 19,9%. Делът на „лошите” корпоративни и потребителските заеми намалява до съответно 26,6% и 13,6%. Покачване се наблюдава при жилищните (22,7%).

В сегмента „Експозиции на дребно” спрямо декември 2012 г. намаляват потребителските (с 0,6%), а се увеличават жилищните (с 0,5%)

В края на декември общият портфейл на банките от кредити отбелязва повишение от 3,3 млрд. лв на годишна база.

Таблица 3. Брутна стойност преди обезценка на кредитите с нарушено обслужване към декември 2013 г.

Наименование	ОБЩО	Кредити с нарушено обслужване (хил. лв.)		
		Просрочие от 30 до 90 дни	Просрочие от 90 до 180 дни	Просрочие повече от 180 дни
Абсолютна стойност				
Кредити и аванси	68 114 313	3 737 340	1 325 887	8 543 791
Предприятия (корпоративни клиенти)	38 305 779	2 813 985	1 017 842	6 372 568
Експозиции на дребно	18 503 913	914 792	303 358	2 156 279
Жилищни ипотечни кредити на физически лица	9 388 647	528 530	180 709	1 423 279
Потребителски кредити	9 115 266	386 262	122 649	733 000
Относителна стойност				
Предприятия (корпоративни клиенти)	56,2%	7,3%	2,7%	16,6%
Жилищни ипотечни кредити	13,8%	5,6%	1,9%	15,2%
Потребителски кредити	13,4%	4,2%	1,3%	8%

Източник: БНБ

18,9% показват изчисления на база данни на БНБ, че са „лошите” кредити през декември 2014 г.

Относителният дял на рисковите заеми се повишава при тези отпуснати за предприятията и достига стойности от 26,8%, но се понижава при потребителските (13,3%), жилищните (21,8%). В рамките на класифицираните кредити в експозициите на дребно спрямо декември 2013г. намаляват дяловете потребителските (с 0,2%) и жилищните (с 0,9%).

Обемът на кредитите за фирмите нараства с 0,2% на годишна база, а този за домакинствата се понижава с 0,5% на годишна база.

Таблица 4. Брутна стойност преди обезценка на кредитите с нарушено обслужване към декември 2014 г.

Наименование	ОБЩО	Кредити с нарушено обслужване (хил. лв.)		
		Просрочие от 30 до 90 дни	Просрочие от 90 до 180 дни	Просрочие повече от 180 дни
Абсолютна стойност				
Кредити и аванси	66 567 167	3 186 506	1 397 460	7 976 308
Предприятия (корпоративни клиенти)	34 319 322	2 322 592	1 102 670	5 772 868
Експозиции на дребно	18 290 044	809 004	291 688	2 129 994
Жилищни ипотечни кредити на физически лица	9 304 089	473 991	166 498	1 392 439

Потребителски кредити	8 985 955	335 013	125 190	737 555
Относителна стойност				
Предприятия (корпоративни клиенти)	51,6%	6,8%	3,2%	16,8%
Жилищни ипотечни кредити	14,0%	5,1%	1,8%	15,0%
Потребителски кредити	13,5%	3,7%	1,4%	8,2%

Източник: БНБ

Таблица 5 показва стойностите на заемите с нарушено обслужване към декември 2015 г. Жилищните „лоши“ кредити са 18,3%, а потребителски такива – 14,1%. В рамките на просрочените кредити за домакинствата спрямо декември 2014 г. намаляват дяловете на потребителските (с 0,2%) и жилищните (с 0,9%).

От друга страна, делът на фирмени заеми с просрочие се покачва до 23,3%. Сумата на рисковите кредити за бизнеса се свива с 3,5% спрямо миналата 2014 г.

Частта на нередовните кредитите от общия кредитен портфейл на банките преди обезценката се понижава от 18,9% през декември 2014 г. до 14,5% през декември 2015 г.

Таблица 5. Брутна стойност преди обезценка на кредитите с нарушено обслужване към декември 2015 г.

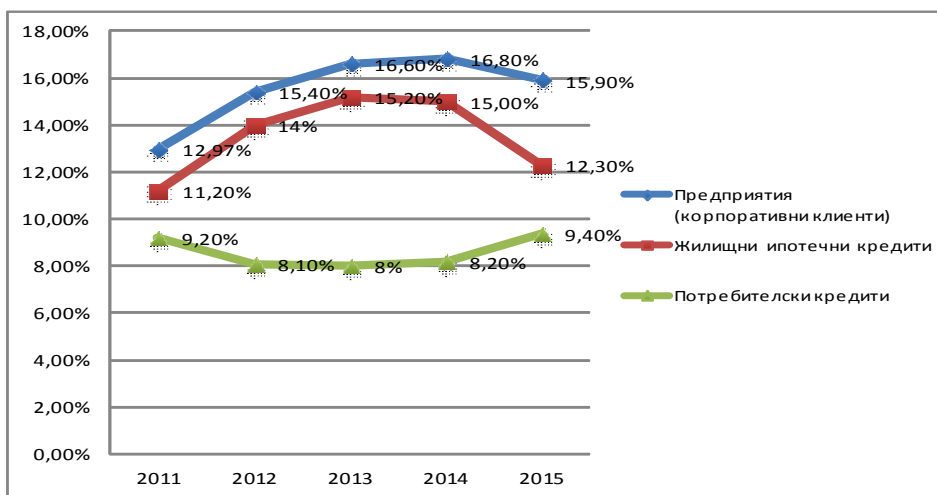
Наименование	ОБЩО	Кредити с нарушено обслужване (хил. лв.)		
		Просрочие от 30 до 90 дни	Просрочие от 90 до 180 дни	Просрочие повече от 180 дни
Абсолютна стойност				
Кредити и аванси	75 964 387	2 712 403	739 293	7 573 809
Нефинансови предприятия	33 284 915	1 944 041	508 254	5 304 535
Домакинства:	18 311 626	765 695	226 871	2 149 064
Жилищни ипотечни кредити	8 764 173	408 991	121 953	1 075 711
Потребителски кредити	8 717 582	314 147	93 343	818 017
Относителна стойност				
Нефинансови предприятия	43,8%	5,8%	1,5%	15,9%
Жилищни ипотечни кредити	11,54%	4,7%	1,4%	12,3%
Потребителски кредити	11,48%	3,6%	1,1%	9,4%

Източник: БНБ

От друга страна, делът на фирмени заеми с просрочие се покачва до 23,3%. Сумата на рисковите кредити за бизнеса се свива с 3,5% спрямо миналата 2014 г. Частта на нередовните кредитите от общия кредитен портфейл на банките преди обезценката се понижава от 18,9% през декември 2014 г. до 14,5% през декември 2015 г.

Заклучение

В заключение може да се отчете, че спадът на рисковите експозиции се дължи на комбинацията от свито кредитиране и прочистване на портфейлите на банките. Този факт може да се онагледи чрез фиг. 1. Данните на графиката показват, че корпоративните и жилищните кредити бележат спад за 2015 г. и леко повишение при потребителските заеми.

Фигура 1. Дял на кредити с просрочено обслужване над 180 дни (за корпоративни, жилищни и потребителски кредити)

Възможно е намалението на „лошите” експозиции към декември 2015 г. да се дължи на отписването на кредити като тотална загуба или на продажбата им при силно понижена цена (например срещу 10% от номиналната стойност), каквато практика имат някои банки (продажба на пакети от кредити с нарушено обслужване). Продажбите именно на такива пакети засилват интензитета си в края 2015 г. на фона на подготовката на трезорите за предстоящия преглед на качеството на активите и стрес тестовете.

Наличието на голям относителен дял на проблемни кредити намалява печалбата на банковите институции. Това води до поддържане на високи лихвени проценти от тяхна страна, за да има възможност за подсигуриране на своите евентуални загуби при преминаването на даден кредит в групата на необслужваните. Когато една банка не разполага с достатъчен капитал, печалба и провизии, дори и наличието на нисък относителен дял на лоши кредити може да се окаже фатален и да я доведе до фалит. В обратния случай – когато една банка има финансови провизии и реализира печалба, поддържайки високо ниво на собствения си капитал, то тази финансова институция може да поддържа по-висок относителен дял на проблемни кредити.

ЛИТЕРАТУРА

1. Видолова, М. Банково дело. Велико Търново, 2013. // **Vidolova, M.** Bankovo delo. Veliko Tarnovo, 2013.
2. Радков, Р., Д. Манчева. Банково дело. София: Мартилен, 2007. // **Radkov, R., D. Mancheva.** Bankovo delo. Sofiya: Martilen, 2007.
3. Димитрова, Р. Банки и банково обслужване. София: Ромина, 2005. // **Dimitrova, R.** Banki i bankovo obsluzhvanе. Sofiya: Romina, 2005.
4. http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFR_BankingSystem/BS_201512_BG
5. http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFR_BankingSystem/BS_201412_BG
6. http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFR_BankingSystem/BS_201312_BG
7. http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFR_BankingSystem/BS_201212_BG
8. http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFR_BankingSystem/BS_201112_BG
9. <http://econ.bg>